

Rhododendron lapponicum

Osmo Jussila

R. lapponicum New Foundland
Kuva © K. Theqvist

Rhododendron lapponicum

Wahlenberg Fl. Lapp. 104. 1812
(*Azalea lapponica* Linnaeus, Sp. Pl. 1: 151. 1753; *A. ferruginosa* Pallas; *A. parvifolia* (Adams) Kuntze; *Rhododendron confertissimum* Nakai; *R. lapponicum* subsp. *parvifolium* (Adams) T. Yamazaki; *R. palustre* Turczaninow ex de Candolle (1839), ei Kron & Judd (1990); *R. parvifolium* Adams; *R. parvifolium* subsp. *confertissimum* (Nakai) A. P. Khokhrjakov.)

Lapinalppiruusu

Lapsk alpros, Lapland Rosebay, 高山杜鹃 gao shan du juan
Рододендрон лапландский,

alasuku Rhododendron
sektio Rhododendron
alasektio Lapponica

Ainavihanta 0,1 – 1m korkea joko maanmyötäinen tai pystykasvuinen tiheäöksäinen pensas. Lehdet 0,4 – 2,5cm x 0,2 – 7 cm pituiset, kapean suikeat.

Yläpinnaltaan harmaan vihreät, molemmin puolin tiheään suomiset lehdet säilyvät pensaassa vain vuoden. Talven yli säilyy vain versojen kärjissä joitakin lehtiä, ja ne saavat talvella tummanruskean värisävyn.

Päätteisessä kukinnossa 3–6 kukkaa. Leveän torvimaiset kukat 0,7– 1,4cm pituiset ja 1,5cm halkaisijaltaan. Kukan väri on vaalean punavioletti tai joskus harvoin valkoinen. Yleensä 5 – 10 kpl alle 1 cm pituista hedettä, emi 1,1– 1,5 cm pituinen.

Kotimaa: Circumpolaarinen levinneisyys ulottuen kaikkien mantereiden arktisille alueille Pohjoismaissa, Venäjällä, Mongoliassa, Koreassa, Kiinassa, Japanissa, Alaskassa, Kanadassa ja Grönlannissa. Laji on rauhoitettu Suomessa. Kasvaa luontaisena tunturikankailla, kivisillä niityillä ja suomalaisilla ylätasangoilla usein kalkkipitoisilla kasvualustoilla.

Kestävyys: Englanti H5

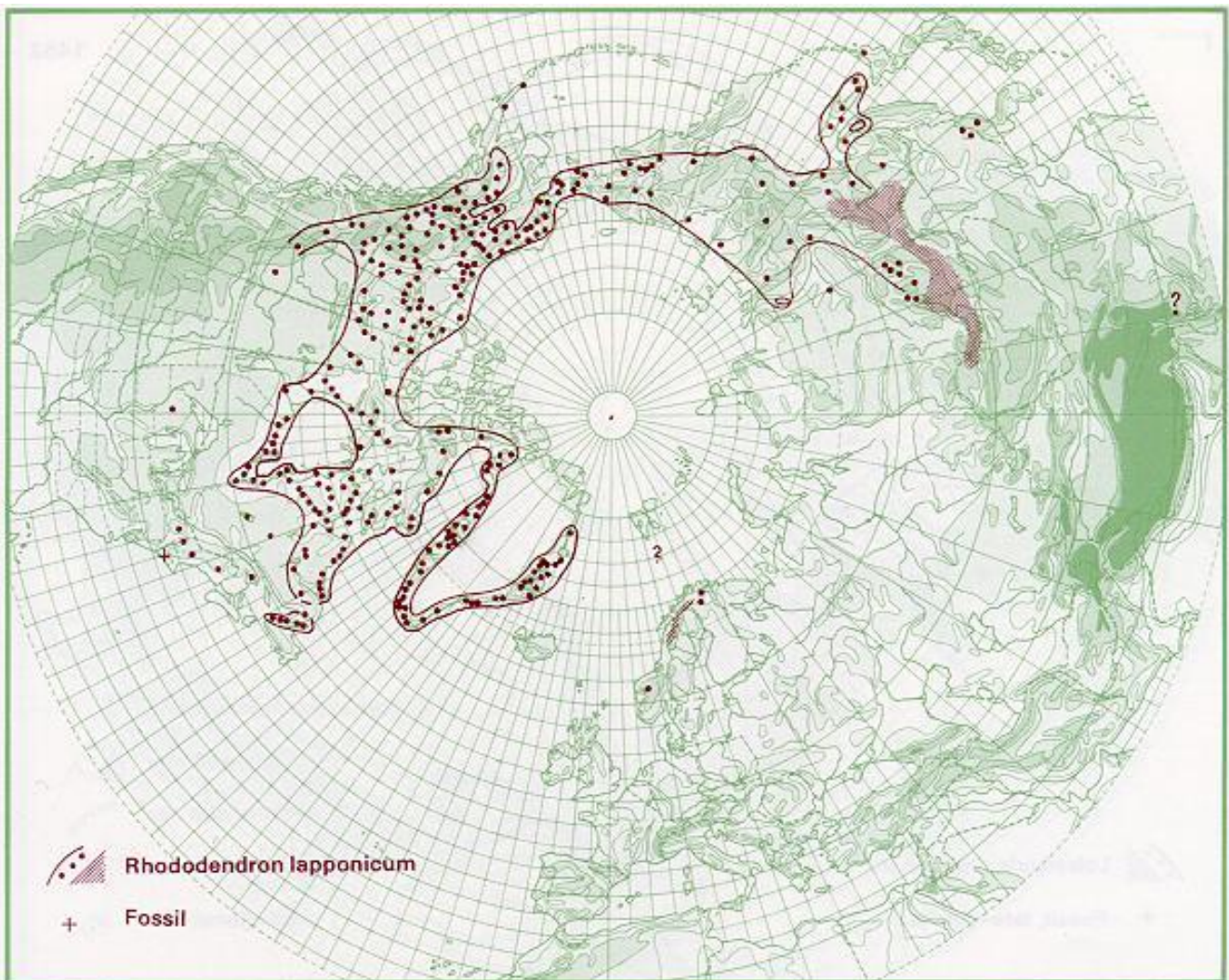
ARS:n pakkasenkestävyysarvio -32°C

Suomi: ? – VII

Lapinalppiruusu on toinen Suomessa luonnonvaraisena kasvava *Rhododendron*-laji, toinen niistä on suopursu. Lapinalppiruusu on meillä paljon pursua harvinaisempi tuttavuus, ja sitä kasvaakin vain muutamain paikoin käsivarren Lapissa. Skandinaviassa laji on kuitenkin yleisempi kasvaen Ruotsin ja Norjan tuntureilla vuoristojen eteläosiin saakka. Vaikka laji on meillä harvinainen, on sillä alppiruusujen maailmassa poikkeuksellisen laaja luontainen kasvualue. Lapinalppiruusua kasvaa arktisilla alueilla niin Pohjois-Amerikassa, Euroopassa kuin Aasiassakin. Itä-Aasiassa kasvavaa pystykasvuisempaa muotoa, joka voi yltää jopa metrin korkuiseksi, on aiemmin kutsuttu omalla lajinimellään *R. parvifolium*, mutta nyttemmin sen statusta on laskettu ja nykyään Itä-Aasiassa kasvavaa kantaa kutsutaankin lapinalppiruusuihin kuuluvaksi Parvifolium-ryhmäksi.

Skandinavian vuoristoissa kasvava lapinalppiruusu on maanmyötäinen varpu, joka harvoin jaksaa nostaa oksiaan viittä senttimetriä korkeammalle. Se kukkii kesäkuussa versojen kärkeen puhkeavin pienin punavioletein kukin. Skandinaavinen lapinalppiruusun muoto on kuuluisa siitä, että sitä on lähes mahdoton kasvattaa kotiseutunsa ulkopuolella. Jopa yritykset Norjan eteläosien vuorilla luontaisena kasvavien lapinalppiruusujen kasvattamiseksi Norjan rannikolla ovat yleensä epäonnistuneet. *Parvifolium*-ryhmä tarjoaa kuitenkin helpommin puutarhaan sopeutuvia alkuperiä, ja ne ovat toki kookkaampina muutenkin käyttökelpoisia puutarhakasveja. Useiden alasektio Lapponican lajien tapaan lapinalppiruusukin pukeutuu talvisin aika surkean talviasuun, kun lehvästö muuttuu syksyllä kuolleen ruskeaksi. Keväällä jäljellä olevat lehdet saavat toki jälleen vihreämmän värityksen.

Lapinalppiruusun levinneisyys © [Naturhistoriska riksmuseet](http://linnaeus.nrm.se) 1998

<http://linnaeus.nrm.se/flora/di/erica/rhodo/rhodlapv.jpg>

Käy katsomassa lapinalppiruusua!

Olli Wuokko

Lapinalppiruusu kukkii, kuvattu Saanalla 2013
Kuva © Olli Wuokko

Lapinalppiruusu (*Rhododendron lapponicum*) on harvinainen Suomessa, sillä on vain pari kasvupaikkaa Käsivarren Lapissa, Utsjoelta laji lienee kadonnut. Aivan pohjoisimmassa Käsivarressa sitä tavataan kolmella tunturilla joista Saanalla se on helpoiten löydettävissä. Mallan luonnonpuistossa sitä pitäisi myös kasvaa, mutta kulkeminen on sallittu ainoastaan polkureitillä kolmen valtakunnan rajalle, ja tuon polun varressa sitä ei kasva.

Olen käynyt Saana – tunturin päällä nelisen kertaa, mutta koskaan aiemmin en ole nähnyt lapinalppiruusua. Se onkin vaikea löytää jos ei varta vasten etsi ja toisaalta kukinta-ajan ulkopuolella se on huomaamaton. Tunturin päälle menevän reitin alkupuolella on puiset portaat joiden vasemman puolen haravoin aika tarkkaan ylös noustessa etsiessäni kasvia. Sieltä löytyi kaikki muut hienot tunturikasvit paitsi lapinalppiruusu ja lapinvuokko (*Dryas octopetala*, *Rosaceae* -heimo). Liekovarpio (*Cassiope tetragona*, *Ericaceae*) on hyvin yleinen Saanalla ja esimerkiksi vastapäisellä Pikku-Mallalla mutta puuttuu muualta Suomesta pohjoisinta Käsivartta lukuun ottamatta. Se kasvaa kuivemmissä ja nopeammin sulavissa paikoissa kuin sammalvarpio (*Cassiope hypnoides* syn. *Harrimanella h.*) joka on Suomessa paljon laajemmalle levinnyt kasvi. Lähes huomaamaton sammalvarpio muistuttaa toisissaan matalia

sammalia kukinta-ajan ulkopuolella ja sen löytää helpoiten lumenviipymäpaikkojen läheisyydestä kosteanpuoleiselta alustalta. Yksi hienoimmista, mutta ei harvinaisimmista tunturivarvuista on tunturikurjenkanerva (*Phyllodoce caerulea*, *Ericaceae*), joka kukkii punaliiloja kukin. Se muistuttaa samoilla paikoilla kasvavaa pohjanvariksenmarjaa (*Empetrum nigrum* ssp. *hermaphroditum*, *Ericaceae* / *Empetraceae*) kukinta-ajan ulkopuolella, mutta on tunnistettavissa hieman litteämmästä lehdestä jonka alapinnalla ei ole vaaleaa ilmarakojuovaa.

Portaiden päätyttyä ja jonkun matkaa kohti tunturin lakiosaa kasvillisuus vaihtuu ja muuttuu niukemmaksi ja matalammaksi. Sielikkö (*Loiseleuria procumbens*, syn. *Kalmia p.*, *Ericaceae*) ja uuvana (*Diapensia lapponica*, *Diapensiaceae*) ovat yleisiä, niitä kasvaa myös alempana karuimmilla kohdilla.

Ylös käveltyäni en ollut vielä näkynyt lapinalppiruusua, joten lähdin takaisinpäin. Ennen portaiden yläpäästä polun jyrkänteidenpuoleisella rinteellä huomasi lapinvuokon lehtiä kalliohyllyn reunan kivipintaa vasten (kukkii myöhemmin) ja saman tien samalta kasvupaikalta löytyi alppiruusu. Muutamien neliöiden alalla kasvoi lapinalppiruusua varsin tiheässä, mutta tuon läntin ulkopuolella niitä en nähnyt.

Kasvit olivat laakeita, muutamien senttien korkuisia ja varmasti alttiita varomattomien kulkijoiden tallaukselle. Kaikissa yksilöissä oli kukkia, mutta ne eivät ole täynnä kukkaa niin kuin sukulaislajit Himalajalla. Lapinvuokon lisäksi alppiruusun kanssa sekaisin kasvaa variksenmarjaa, liekovarpiota, uuvanaa, riekonmarjaa (*Arctostaphylos alpina*), matalakasvuista puolukkaa (*Vaccinium uva-ursi*) jotain ruohovartisia kasveja kuten jotain saraa ja vihvilää.

Jos haluat käydä katsomassa lapinalppiruusua, hyvä ajankohta voi olla kesäkuun viimeisellä viikolla. Kesällä 2012 jäät lähtivät viereisestä Kilpisjärvestä 19 päivä kesäkuuta, joten viikko jäiden lähdestä voi olla hyvä ajoitus, ainakin silloin ne kukkivat viime vuonna. Kilpisjärvellä on Metsähallituksen ylläpitämä luontotalo, jonka henkilökunta osasi sanoa kukkiko alppiruusu jo vai ei. Samaan aikaan alppiruusun kanssa kukkii suurin osa muistakin tunturivarvuista. Kun etsit lapinalppiruusua, katso mihin astut!